

В. А. Семиченко

доктор психологічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна

**УСВІДОМЛЕННЯ СТУДЕНТАМИ НАУКОВОГО ВНЕСКУ
ПРЕДСТАВНИКІВ ГЛИБИННОЇ ПСИХОЛОГІЇ НА ЗАСАДАХ
РЕФЛЕКСИВНОГО ПІДХОДУ**

Анотація. Розглядаються особливості викладання курсу «Методичні та теоретичні основи глибинної психології, аналізується доцільність організації навчального матеріалу і роботи студентів на засадах біографічного підходу, доводиться ефективність включення в навчальний процес процедур усвідомлення студентами залежності ідей, що висувалися провідними вченими галузі глибинної психології, від їх життєвого шляху.

Semuchenko V. A. STUDENTS AWARENESS OF THE SCIENTIFIC CONTRIBUTION OF REPRESENTATIVES OF DEEP PSYCHOLOGY ON THE BASIS OF A REFLECTIVE APPROACH

Abstract. Peculiarities of teaching the course "Methodological and theoretical foundations of deep psychology" are analyzed, the expediency of organizing educational material and students' work on the basis of biographical approach is analyzed, the effectiveness of including in the educational process.

Навчальний предмет «Методичні та теоретичні проблеми глибинної психології» входить до навчального плану підготовки практичних психологів. Він викладається на четвертому курсі навчання. Розгорнутий аналіз специфіки цього предмету представлений в статті (Семиченко, 2020), в якій визначено труднощі, які виникають у викладача і студентів, виділено смислові орієнтири його викладання, проаналізовано особливості організації навчання на засадах основних освітніх парадигм, доведено важливість введення процедур формування особистого ставлення і рефлексивного засвоєння навчального матеріалу студентами.

Однією з особливостей цього курсу є той факт, що значна кількість персоналій, їх наукові ідеї вже вивчалися студентами на попередніх курсах навчання у змісті різних предметів («Загальна психологія», «Історія психології», «Психологія особистості», «Основи психоаналізу» тощо). Проведене опитування підтвердило, що студенти вважають себе достатньо інформованими щодо внеску в психологію З. Фрейда, К. Юнга, А. Адлера, Ф. Перлза, Е. Еріксона, А. Фрейд та ін. Так, за підрахунками студентів, творча спадщина З. Фрейда розглядалась у змісті 16 навчальних предметів, які читались на різних курсах. Зрозуміло, що повернення до методики репродуктивного викладання основ психоаналізу буде сприйматись студентами як недолік організації навчального процесу, недоцільне повторення навчального матеріалу, який достатньо повно вже вивчений.

Таким чином, виникає певне протиріччя. З одного боку, викладати основи глибинної психології без згадування її корифеїв просто неетично, а знов повертатись до репродуктивного (переважно інформаційного) розгляду їх ідей неконструктивно.

Для подолання цього протиріччя було використано біографічний метод, в основі якого лежать наступні припущення:

1. У багатьох представників глибинної психології зміст запропонованих ними теорій є відображенням тих проблем, які вони переживали протягом життя (і особливо у дитячому віці).

2. Практику, яка реалізується багатьма психоаналітиками, можна розглядати як складно опосередкований спосіб компенсації їх особистісних (переважно дитячих) травм.

3. На зміст теоретичних ідей впливають як факти біографії науковця, так і соціальне макро - (суспільство) і мікросередовище (сім'я, школа), в якому він живе і яке певним чином впливає на сприйняття і впровадження його поглядів.

4. Усвідомлення (сприйняття і прийняття) студентом-майбутнім психологом тієї чи іншої теорії значною мірою залежить від його власного

життєвого досвіду. Якщо життєві обставини студента не містять аналогічні події, він буде сприймати відповідні теорії на репродуктивному рівні, механічно переказуючи відповідні тексти.

Тому у процесі навчання був використаний біографічний метод – поєднання подій життя науковця з тими ідеями, які проголошуються в його теорії. Відповідна інформація була отримана студентами в результаті опрацювання значної кількості першоджерел (Гриньова, 2013), (Лейбин, 2008).

У таблиці 1 наводяться приклади такого аналізу:

Таблиця 1

Зв'язок життєвий подій представників глибинної психології з їх теоретичними поглядами

Прізвище	Життєві події	Основні ідеї
Ерік Еріксон	<ul style="list-style-type: none"> - Не знав, хто його рідний ко. - Різко відрізнявся за зовнішнім ядом (біляве волосся) від волосих матері і вітчима, олишніх дітей. - Відрізнявся від соціального ення за релігійною традицією сім'ї. - Був зорієнтований на ецтво, працював викладачем опису, але з часом переорієнтувався сихоаналіз. - Обрав псевдонім «Ерік сон – син самого себе». 	<ul style="list-style-type: none"> - Почуття ідентичності як головне рішне почуття особистості. - Пошук людино. своєї ідентичності. - Кризи ідентичності. - Стадії розвитку в онтогенезі. - Основну відповідальність за иток, крім батьків і суспільства, несе людина.
Альфред Адлер	<ul style="list-style-type: none"> - У дитинстві постійно хворів. - Потерпав жорсткий тиск з старшого брата. - Відчував неприйняття з боку рі, був більш близьким з батьком. - Всі вважали його слабким, им, непривабливим. - Постійно відчував комплекс вноцінності. - Боровся за позитивне няття його як однолітками, так і елями. 	<ul style="list-style-type: none"> - Категоричне заперечення концепції ейда про Едипів комплекс. - Визнання комплексу вноцінності і прагнення його подолати вною рушійною силою розвитку истості.. - Прагнення зберегти цілісність истості як головна мотиваційна енція людини. .
Гаррі Салліван	<ul style="list-style-type: none"> - Батьки були бідними ндськими фермерами, діти яких, за тком Гаррі, померли у ранньому 	<ul style="list-style-type: none"> - Особистість формується в особистісних відносинах. - Особистість – це модель орюючихся міжособистісних,

	<p>- Мати була інвалідом, не знялась життєрадісністю, не вала сину необхідного душевного а.</p> <p>- Батько був боязким і ємним, він рідко хвалив сина.</p> <p>- У Гаррі не було друзів. серед літків, їх заміняли тварини на ті.</p> <p>- У школі він не мав друзів і уважав себе некомфортно серед літків.</p>	<p>персональних відносин</p> <p>- Головним об'єктом психіатричноголення неврозів і психозів повинна бути сичічна структура (розум, особистість), види поведінки, яки виникають міжьми - «інтерпресональні відносини».</p>
--	--	---

Аналогічним чином здійснювався аналіз обставин життя і теоретичних поглядів таких видатних представників глибинної психології, як З.Фрейд, К.Юнг, К.Хорні, М.Кляйн, А.Фрейд, В.Франкл, Е.Фромм, В.Райх, О.Ранк, К.Абрахам тощо.

Оцінкою ефективності використання біографічного методу можна вважати висловлювання студентів:

- «Це було цікаво. Під час занять ми по-іншому дивились на матеріал, вчилиось помічати те, що раніше не попадало в поле нашої уваги».

- «Раніше ми ставились до цих вчених як до еталонів, а тепер побачили за зовнішнім ореолом реальних людей, х їх проблемами, які вони намагались вирішити. І не лише для себе, а для того, щоб допомогти іншим людям, які відчували аналогічні проблеми, але не могли їх вирішити самостійно».

- «Стало значно легше вивчати наукові погляди, сформувалось критичне ставлення до матеріалу, який проходили».

- «Матеріали по психоаналізу ми вивчали просто як тести, які треба запам'ятати, а зараз я бачу в них багато того, зо співзвучно моїм проблемам».

Слід додати, що помітно підвищилась активність студентів у пошуку інформації, прагнення виступати на семінарах, висловлювати власні думки. Студенти більш активно брали участь у виявленні проявів несвідомості в їх власному житті. Це дозволило безпосередньо підійти до вирішення важливого завдання: усвідомлення студентами власних імпліцитних теорій несвідомості.

Література:

Семиченко В.А. (2020). Сміслові орієнтири викладання навчального предмету «Методичні та теоретичні проблеми глибинної психології». *Вісник Національного авіаційного університету*. Збірник наукових праць «Педагогіка. Психологія».

Гриньова, Н.В. (2013). *Основи глибинної психології*. Уміль: Візаві.

Лейбин, В. (2008). *Психоанализ: проблемы, исследования, дискуссии*. М.: Канон.